

véve azt, hogy az ember nagyjából olyan célokat tűz maga elé, amelyek valószínű elérhetőek, nem szabad az építéstechnológiát, a vázas szerkezeti módot és az abból adódó differenciálódást mind az építőanyagokat, mind a szerkezeti elemeket illetően elhanyagolni. Hiába akartak volna ugyanis a korai román építészeti mesterei könnyed vázas szerkezetet alkalmazni, ha erre nem voltak meg a technikai lehetőségek. Így aztán csak a vázas szerkezet megjelenésével párhuzamosan jelennek meg az építészetben a transzparencia elvének megvalósítását célzó törekvések. Természetesen nem akarom ezzel azt állítani, hogy az építészet fejlődése csak az anyagi adottságokban és feltételekben keresendő — ez a vulgáris materializmus zsákutóját jelentené —, de az anyagi és szellemi erők az építészetben akkortájt még nagyjából egyenlő jelentőséggel bírtak.

Ma, a nagy műszaki lehetőségek korában az anyagi megkötések (szerkezeti rendszer, építőanyagok tulajdonságai, építéstechnológia) szerepe az építészeti alkotásban lényegesen lecsökkent. Korunkban nagyon sok mindent meg lehet szerkeszteni és így a „hogyan” helyett a „mit” kérdés a fontosabb. Ez azt jelenti, hogy a szellemiek válnak az építészet leglényegesebb meghatározójává. Ennek természetesen előfeltétele egy bizonyos anyagi jólét, melynek hiányá-

ban manapság nem is beszélhetünk építészetről.

A fentieket összegezve elmondhatjuk, hogy Panofsky könyve értékes munka, keletkezésének időpontjától függetlenül időszertű kérdéssel foglalkozik. Véleményem szerint jól jönne egy elő- vagy utószó, amely egyrészt összefoglalná a műben jelentkező gondolatokat a művészet iránt érdeklődő átlagolvasó számára is érthető módon, másrészt, ami fontosabb lenne, kiemelné a mű, és egyáltalán a gótikus építészet, annak a kora szellemi világával való kapcsolatát, levonva a tanulságot a ma embere számára. Korunk építészetének elbizonytalanodása idejében egy ilyen mű mindig hasznos fogódzót biztosítana a szakemberek és laikusok számára.

A könyv tartalmától függetlenül meg kell jegyezni, hogy a használhatóságnak megy a rovására a szövegtől függetlenül jegyzetapparátus és képanyag. Az átlagolvasó, de még a szakember se szeret állandóan lapozgatni olvasás közben.

Szükség lenne egy rajzon ábrázolni a gótikus templom egyes elemeit, hogy a szöveg könnyen követhető legyen lexikonok forgatása nélkül is.

Mindezek alapján a könyv ajánlható mind a szakember, mind pedig a művészetekben jártas átlagolvasó számára, mert igénytelen külseje és szerény terjedelme ellenére értékes gondolatokat közvetít.

KLEIN RUDOLF

KALLÓDÓ NEMZEDÉK

Csörsz István: Elhagyott a közérzetem. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1986

Mindeddig nagyon kevés összefoglaló elemzés és felmérés készült a fiataloknak azokról a jellegzetes csoportjairól, melyek a rockzene adekvát irányzatai mellett alakultak ki. Arra vonatkozóan sincsenek megbízható adataink, hogy az egyes csoport-

ok kialakulására milyen hatással voltak a zenei irányzatok, valóban csoportképző tényező volt-e a punk vagy a heavy metal. Csörsz István sem vállalkozik végső igazságok kimondására, csak regisztrálja a jelenségeket, melyekhez feleslegesek a kom-

mentárok. Csoportokba rendezve olvashatjuk egymás után a magnó segítségével készített riportokat. Voltaképpen monológok sorakoznak az igényesen szerkesztett kötetben, a maguk ellentmondásosságával és nagyotmondásával hiteles képet rajzolva egy kallódó nemzedékről.

Az *Elhagyott a közérzetem* nem a szociográfiák igényességével készült, sok benne az üresjárat és vannak semmitmondó részletek, egészében mégis tanulságos. „Mindenekelőtt azt szerettem volna tudni, hogy vélekednek a fiatalok a saját nemzedékükről. Helyzetükről és lehetőségeikről. Nagyon kemény véleményeket hallottam. Keserűség, magára hagyottság és minimális küzdőszellem” — írja könyve előszavában a szerző.

A nyilatkozatokban több kérdés ismételt felvetődik: egyrészt maguk is arra keresik a választ, hogy mi vitte őket arra, hogy egy szélsőséges csoport tagjai legyenek; milyen külső vagy belső hatásra bomlott meg egy nemzedék egysége és barátsága; a hétköznapi számos apró példája támasztja alá az egység hiányát: „ha stopol az ember, több öreg vesz fel, mint fiatal. Hatezer kilométert stopoltam. Sok velem egykorú fazon, akitől úgy vártam volna... különösen ha az ember alacsony van pénzzel, egy kicsit jobban számít a fiatalok szolidaritására, és egy kicsit jobban fáj a szíve, amikor elhajtanak mellette anélkül, hogy ránéznenek” — meséli Kevés a punkok kasztjából. Kiderül a riportokból, hogy az alanyok többsége hiányos nyelvtudással és „iskolázatlan” beszédképességgel rendelkezik, olykor a kommunikáció elemi szabályait sem ismerik. Mintha maga a beszéd is indifferenssé vált volna: „egy mai csöves, aki bejön Kőbányáról és találkozik egy pestlőrinci punkkal, az biztos, hogy verekedni fognak. Pontosan azért, mert nincs semmi, amiről beszélgessenek”

— mondja Lord, aki a hippik szószólója. Szerinte egy hippie magasabb értelmi színvonalat képvisel egy csövesnél, mert a hippie megfelelő filozófiai alappal vonul ki a társadalomból, míg a csöves majdnem egyet jelent a „bunkóval”.

A nyilatkozatok egyik közös nevezője a felnőttek társadalmából való tüntető kivonulás, hiszen mindig a felnőttek az erősebbek, az egész világon. Mindenki visszavonul, hogy magának éljen. Senkinek se jó a közérzete. Elsősorban azért jöttek létre a csoportok, hogy a szabadságvágy valamilyen formát hozzon létre; ma már a választási lehetőségek palettája elég széles, ki-ki megtalálhatja az egyéniségének megfelelő formát. Persze szép számmal akadnak olyanok is, akik hiányzó egyéniségüket palástolják az irányzatok kihívó öltözékeivel. „Rájöttem, hogy nem is érdekel, milyen ruha van a másikon, mert attól még lehet jó fej. Nem a ruha a fontos, viszont azért van benne valami, tehát valamit kiíjez vele az ember” — mondja Tamás, az intellektuális csöves. Az exodus szemmel látható jegye a külső megjelenés, amihez megfelelő viselkedésformák társulnak. A rossz közérzet miatt a fiatalok képtelenek a véleményalkotásra, az sem zavarja őket, hogy nincs mondanivalójuk. Nincsenek tudatában annak, hogy nem csak szavakkal lehet kifejezni valamit; az emberi kapcsolatokat sokszor börtönnek érzik, melyet a polgári etika kényszerít rájuk; szüleik sem értik őket, sokszor nem is próbálják magukat megértetni; „Filóztam már azon, hogy miért vagyunk mi ilyen elhagyottak, ilyen semmittevők. Mert nem csinálunk semmit. Mindig volt valami, diák-tüntetések, békeharc. Most semmi... Olyan langyosan éldegélünk” — állapítja meg Zita az intellektuális csövesek közül.

Nagyon kevés olyan vonást tud-

nak kiemelni, ami csak rájuk jellemző. Észreveszik, hogy vannak átfedések és átmenetek a csoportok között. Ösztönösen vetődik fel mindenkiben az önmeghatározás igénye: „A csöves kicsit szakadtabb, ők még csőröbbak, mint mi, mert egyáltalán nem akarnak dolgozni” — mondja az egyik hobó. „Az a szó, hogy csöves, szerintem semmit nem jelent. Csak egy divatot takar, de kétségtelen, hogy aki ebben a divatban részt vesz, hogy úgy mondjam, annak más a szemlélete” — állítja egy csöves. Ezzel szemben „a punk azért punk, hogy többen legyenek. Csoport, amely harciasan is fel tud lépni, mint az őskorban — vallja az egyik punk, míg a másik igényesebb magyarázatba fog: „A magyar punkok zöme proletár és szélsőséges értelmiségi. De főleg proletárjelenység. Mint a csövesek, körülbelül olyan rétegekből kerülnek ki. Elsősorban munkásszülők gyerekei meg értelmiségiek, akik tanulnak, de nem látják sok értelmét, és nem akarnak beilleszkedni ebbe a rendbe. Az a baj, hogy nagyon sokat adnak a külsőségekre. Egyáltalán, egy merev, neurotikus életszemlélet, ami itt megy.” Mindenki a saját „lovát” dicséri a többiek rovására, végül is mindenki a helyét keresi a lehetséges alternatívák között: a könyv valódi csövesekről, hobókról, intellektuális csövesekről, hippikről, punkokról, digókról, popperekről és arany középutasokról beszél, bevallva ugyanakkor, hogy nincsenek valódi csoportok és valódi célok, még a harsány egyenruhák sem sokban különböznek egymástól. Néhol zavaró és felesleges is a mindenáron-besorolás. A leírtak ugyanis nem csak a magyarországi viszonyokra érvényesek. Ugyanezekkel a jelenségekkel és magatartásformákkal más országokban is találkozhatunk, legfeljebb csak annyi a különbség, hogy nem így nevezik őket. Az em-

lített csoportnevek egyébként is a divathoz igazodnak és rövid életűek, értelmük is gyakran módosul. Így a digó és a popper elnevezés is kiment a divatból, ami persze nem jelenti azt, hogy a társadalomban ne lennének olyan fiatalok, akik a legújabb divat szerint öltözködnek, butikokban vásárolnak, drága szórakozóhelyekre járnak és értelmi képességeik jóval az átlagos alatt vannak. A példa azt is bizonyítja, hogy csak elnagyolt és vázlatos meghatározásokat adhatunk a fiatalok zömével csupán vegetálgató csoportjairól. A könyvben egyébként a nyilatkozók történetei sokkal tanulságosabbak, mint az, hogy éppen minek vallják magukat; a csoportokba sorolás erőltetett dolog.

Meglepő, ugyanakkor mégis jellemző, hogy milyen irodalmi művek és művészeti alkotások kötik le, ragadják meg a fentiekben említett fiatalok figyelmét. Az arany középutat képviselők éppen Klaus Schulze Mirage című lemezét hallgatják, míg a punkok nosztalgiával gondolnak a Beatricere. De nemcsak a zenét említik, hanem olvasmányaikat is: Kurt Vonnegut *Macskabölcshőjét*, mert egyikük ennek hatására lett bokononista és Bulgakov *Mester és Margaritáját*, mert innét vette fel a Sátán nevet. Sűrűn előfordulnak alternatív rockzenét játszó együttesek nevei: Európa Kiadó, Kontoroll Csoport, Eta, Invázió, Vágtázó Halottkémek és Bizottság. A felsoroltak közül lemezen csak ez utóbbi jelent meg Magyarországon, a többi együttes azóta átalakult vagy megszűnt, nevüket külvárosi tűzfalak, metrólépcsők és telefonfülkék feliratai őrzik. Közben természetesen az aluljárók névtelen hada is átvedlett; közülük legtöbben békés családi életet élnek, visszatértek a rendes kerékvágásba. A fennem hirdetett lázadás végül mindig elmarad, önnön frázisaiba vész. Az alternatívák hangsúlyozása

végül ugyanolyan dogma lesz, mint a látványosan elvetett polgári rend. Később dől majd el, hogy mit ha-

gyott maga után a hetvenes évek ifjúsága.

KONTRA FERENC

SOMOGYI SÁNDOR: DÖNTÉSHOZATAL AZ AGRÁRIPARI KOMPLEXUMBAN

Dr. Somogyi Sándor: Odlučivanje u agroindustrijskom kompleksu, Informatikai és Szervezéstan Intézet kiadása, Szabadka

Somogyi Sándor ebben a figyelemreméltó könyvében közel háromszáz oldalon át taglalja a rendszer-szervezést, az ügyviteli döntéshozatalt és a szimulációs módszer alkalmazását az agráripari komplexumban. Tanulmánykötete hosszú időn át folytatott kutatómunkán és az agráripari komplexum problémakörének interdiszciplináris megközelítésén alapul. Könyvét három viszonylag különálló egységre tagolhatjuk, amelyek logikailag kötődnek egymáshoz. Első a rendszerelemzéssel foglalkozó rész, majd a döntéshozatal, végül pedig a szimuláció következik.

A már említett első részben a rendszerelemzés és a szisztematikuss megközelítés módszereit alkalmazva mutatta be az agráripari komplexumnak mint kibernetikus rendszernek a statikus és dinamikus struktúráját. A könyvnek ez a része öt fejezetre oszlik: 1. Az agráripari komplexum mint rendszer, 2. Az agráripari komplexumnak mint összetett rendszernek az általános szerkezete, 3. az agráripari komplexum rendszerének modellje, 4. az agráripai komplexum irányítási rendszere és 5. az agráripari komplexum korlátozó és zavaró tényezői.

Az első két fejezet rendszerelméleti szempontból foglalkozik az agráripari komplexum meghatározásának és strukturálásának kérdésével. A harmadik fejezetben részletesen kitér mindazokra az agráripari komplexumban és környezetében érvényesülő elemekre, amelyek kisebb-nagyobb hatást gyakorolnak működésére, cél-

jainak megvalósítására és forrásaira.

A negyedik fejezetben az irányítási rendszer szerkezetének elemzésével és jelentőségével, illetve egyes részterületeinek funkciójával foglalkozik. Az ötödik fejezetben osztályozza és dolgozza fel mindazokat a tényezőket, amelyek korlátozzák és zavarja az agráripari komplexum működését.

Könyvének második részében az agráripari komplexum irányításának egyik legfontosabb vonatkozásával, az ügyviteli döntéshozatal problematikájával kezdi a döntéshozatal problémáinak megoldását és elméleti vonatkozásainak feldolgozását. Ugyanitt vázolja az agráripari komplexum fejlődése és működése szempontjából létfontosságú ügyviteli döntéshozatali folyamat különböző modelljeit és módszereit. A könyvnek ez a része az alábbi fejezetekre oszlik: 1. A probléma fogalma és meghatározása, 2. A problémamegoldás fázisa, 3. A döntéshozatal elméletével kapcsolatos álláspontok, 4. A döntéshozatal logikája, 5. A modellek és azok szerepe a döntéshozatal előkészítésében, 6. Az ügyviteli döntéshozatal és 7. A döntéshozatal több tényezőtől függő elmélete és gyakorlata.

Az első két fejezetben a döntéshozatal legfontosabb okát képező problémák elméletével és tartalmával, valamint a megoldások előmozdításával foglalkozik, a harmadik rész filozófiai, közgazdasági, szociológiai és pszichológiai vonatkozásban szemlélteti a döntéshozatal legfontosabb